

Biblioteket i Älvsbyn med vår Forskarhörna och Forskargrotta.

Öppet Hus måndagar 15.00-18.00. OBS! Sommar uppehåll maj—augusti

Föreningen har ännu ingen ordförande

Föreningen har ännu ingen ordförande, men väl en vice ordförande i form av Roland Sundberg, som på styrelsemöte den 28 mars påtog sig uppdraget. Trots avsaknaden av ordförande fungerar styrelsen som tidigare med månatliga möten och en uppdelning av arbetsuppgifterna. Höstens jourlista för måndagar är också klar och fastställd.

Vårens sista styrelsemöte avhölls planenligt den 25 april i typiskt aprilväder med växlande molnighet och tillfälliga snöbyar. Vi kan bara konstatera att våren är sen i år. Nystart sker till hösten med styrelsemöte den 29 augusti. Då bestäms också tidpunkt för höstmötet, med förhoppning att vi då har en kandidat till ordförandeposten. Tanken är också att vi då ska ha någon intressant föreläsare som kan locka lite fler deltagare än ett ordförandeval kan göra.

Beslut har också tagits om en ny kalender för 2018, med Tomas Granström som ansvarig för arbetsgruppen. Vi får väl se vilket tema de väljer, ett är dock säkert och det är att det blir en fotokalender. Vi kommer också få en förteckning från Piteå museum över Carl Degermans fotoarkiv och får väl se vad det innehåller.

Till de medlemmar som eventuellt kommer att sakna vår mikrofischeläsare och dito tillhörande kort, så kan vi meddela att detta material tills vidare är arkiverat i källaren för vinnande av utrymme i forskarhörnan. Dessutom verkar det som om ingen numera använder sig av mikrofisché. Gammal teknik går och ny teknik kommer eller som en gumba i Alvik inför förändringarna efter kriget uttryckte det: "Allt är förgånligt här i världen – utom feuse hans Nis-Ändescha-Axel."

En del av oss minns hur revolutionerande mikrofilmen var när den kom på 1970-talet och ersatte dyrbara arkivforskningar. Sedan ersattes filmen av fischén på 1990-talet och nu är det digital teknik som gäller. Dessutom är den nya tekniken överlägsen beträffande åtkomst, i hemmet eller på forskarföreningen, och kvalitetsmässigt är den betydligt bättre med färgfoton och oändliga förstöringsmöjligheter.

Trots ny teknik och goda forskarmöjligheter, så glöm inte att använda er av vår fantastiska natur i sommar. Den är nämligen helt gratis och kan nyttjas när som helst. Kanske kan ett besök på någon plats där dina förfäder har bott och verkat ge helt nya insikter och upplevelser. Ibland kan en gammal gårdsgrund i skogen ge mycket mer än aldrig så många arkivuppgifter!

Med förhoppning om en trevlig sommar
Styrelsen/*Anders*

Innehåll: sidan

Ord från styrelsen	1
Från red.	2
Telefonlista, styrelsen	2
Cirklar/kurser, försäljning	3
Referat årsmötet	4
Referat från DNA-möte	5
Norrbottens pärla	6
I blåställ och träskor	7
Bouppteckningar som historisk källa	8-16
Kopior från Annonsblad	17
Tidningsartikel från PT	
Bölsmanån	18-22
Upprop från Släktforskarförbundet	23

Hej forskarvänner!

Även om vårvädret låter vänta på sej så är det vår på gång. Forskarhörnan har tagit sommarledigt, men glöm inte!! hörnan är öppen när Biblioteket är öppet. Grottan är också öppen för medlemmarna, bara att låna nyckeln och sitta och forska. Har ni frågor eller funderingar så får ni ringa mej. Per telefon kan man utföra en hel del. Kan jag inte eller passar det inte så säger jag det, men jag kanske kan ge råd???

Anders har ju en artikel om bouppteckningar på sid 8-16, vi har ju skrivit om det tidigare, men det tål att påminnas om det. Det är så mycket information som finns att få i de handlingarna. En annan källa som jag nu håller på att utröna mer är fastighetsböckerna på Svar, där har jag hittat bra med information också, men måste träna mer på att söka där.

Jag vill också ge ytterligare ett råd.....När man sitter och forskar så vill man ju ha rätt uppgifter, jag skriver in i Disgen programmet, det finns ju även andra program att lagra sina uppgifter i. Självt är jag noga med att notera källa, var jag hämtat uppgifterna. Från ArkivDigital är det så enkelt att med ett knapptryck, kopiera källa och klistra in. Då hittar man lätt om det är något man vill kolla igen.

Ibland är det svårt att tyda om det är äldre skrift och ibland saknas blad eller kyrkböcker som är förstörda. Då ska man inte ge upp.

Söker man personer som finns i närområdet, Norrbotten, då har vi: "Piteanor", Börje Öhmans: "Människor i Jokkmokk och Älvsbyn" samt Carina Bäckströms arbeten: "1700-talets Piteå". Alla dessa 3 CD säljer Pitebygdens Forskarförening. Det är en skatt, får man inte napp första gången, då ändrar man stavningen, eller försöker om man har namn på någon anhörig och söker igen. Det är ju andrahands-uppgifter, men man får en ledtråd och kan kolla på originalkällor sen.

*Luleå, Boden och Kalix forskarföreningar har också gjort och säljer liknande CD-skivor. Jag kanske låter tjugig, men **kom ihåg** kolla uppgifterna i original böckerna.*

Styrelsens nya sammansättning efter årsmötet år 2017:

Ordf. Vakant	Tel:
V.ordf. Roland Sundberg	Tel: 0929- 128 78
Kassör. Catharina Berggren	Tel: 0929- 122 74
Sekr. Inger Torgersson	Tel: 0929- 559 53
Ledam. Ann-Sofie Öberg	Tel: 0929- 551 42
Ledam. Monica Jonsson	Tel: 070-22 10 294
Ledam. Anders Sandström	Tel: 070-678 89 75

Ers. Tomas Granström	Tel: 0929- 128 22
Ers. Berit Ljuslinder	Tel: 070-523 67 68
Ers. Elsie Fastesson	Tel: 070-513 51 06
Ers. Kerstin Strömgren	Tel: 0929- 102 50
Ers. Börje Isaksson	Tel: 072 514 15 88

Revisor. Runo Bergqvist	Tel: 0929-108 94
Revisor ers. Bo Öhlund	Tel: 0929-554 40

Valberedning:

Britt Norman	Tel: 073 803 77 22
Helena Stenberg	Tel: 070-624 91 89
Margaretha Johansson	Tel: 073-96 44 559

För övrigt har jag tränat på det nya Disgen-programmet, tycker att det är så fantastiskt. Har matat in bilder och porträtt, sen tränat på att skriva ut HTML-filer, jag har inte tidigare kunnat skriva ut delar ur hela mitt arkiv. Ibland vill man kanske ge bort till en släkting, bara hans/hennes gren på tex ett USB-minne.

PDF-filer är ju en annan del som man lätt kan skicka via e-post mellan släktingar.

Ni hör..... Jag kommer att ta vara på sommardagarna, men det kommer säkert regndagar också, de kommer jag att fylla med intressant forskning!

*Hoppas att ni alla får en fin sommar!
Så hörs vi till hösten*

Gun

Cirklar/kurser.

**Är du intresserad av någon studiecirkel i släktforskning?
Anmäl önskemål till ordföranden Carin Blom telefon: 0929- 559 20
Eller ABF Välkomna!**

Inventering av gravstenar fortskrider.

Gruppen som jobbar med inventeringen håller på med skogskyrkogården samt den högra delen av nya kyrkogården, de delar som återstår. De har tillsammans lagt in närmare 7 000 namn på nya och gamla kyrkogården.

Googla på gravstensinventeringen så kommer du till en sida att välja län, kommun, kyrkogård osv.

Bilden här bredvid är ej från Älvsby kyrkogård.

Försäljning: Nu har vi rea på återstående böcker (föret 300:-)

OBS!

Byar i södra Älvsbyn

Nu REA 100:-

Älvsbyns Forskarförenings bok om Byar i södra Älvsbyn. Historik över byarna Nygård, Högheden, Nydal, Bränna, Småträsk, Tvärsel, Snårbäcksliden och Kälsberg. Utgiven 2011. Priset är 100 kr och för postförsändelse tillkommer 60 kr i porto.

Gamla hantverk i Älvsbybygden I och II samt Älvsby Kyrkstad

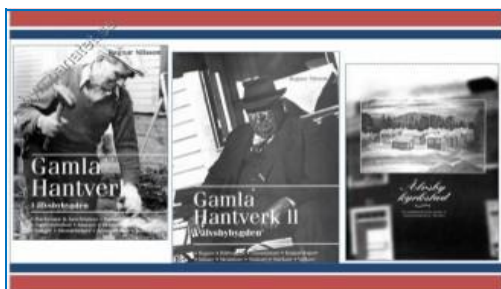
PDF-filer av tre häften om Älvsbybygden som inte finns i nytryck längre. Ursprungligen utgiven av Älvsby Hembygdsförening samt Kyrkstadsgruppen, mellan 1996-1999. Barberare & Herrfrisörer, Barnmorskor, Damfrisörer, Murare, Skomakare, Smeder, Sotare, Stenarbetare, Sömmerskor, Urmakare, Bagare, Båtbyggare, Glasmästare, Kopparslagare, Målare, Skräddare, Slaktare, Snickare och Vulkare.

Verksamma under 1900-talet.

PDF-filerna ligger på ett USB-minne.

Priset är 200 kr och för postförsändelse tillkommer 20 kr i porto. Beställ via e-post monika.jonsson@telia.com

eller tel: 070-22 10 294

Beställ via e-post

gunjons@telia.com

eller tel: 070-320 77 56.

Passande present.

Dödsannonser och Inbjudningar till Begravningar

Vår senaste utgåva av kopierade Dödsannonser och Inbjudningar till begravingar fram till 1970, insamlade från privatpersoner. Mappen innehåller 2469 dokument, varav ca 385 inbjudningar till begravingar och resten dödsannonser på avlidna Älvsbybor. Den äldsta annonsen är från 1881.

Annonserna ligger på ett USB-minne. Priset är 200 kr och för postförsändelse tillkommer 20 kr i porto.

Beställ via e-post britt.norman@telia.com eller fia.oberg@alvsbyn.com

Referat från Årsmötet infört i Piteå tidningen den 20 mars 2017

Välbesökt årsmöte hos Älvsbyforskarna

ÄLVSBYN
Älvsbyns forskarförening har hållit årsmöte den 6 mars med ett 60-tal medlemmar närvarande. Av verksamhetsberättelsen framgår att man förutom sedvanliga styrelsemöten under året även har firat tioårsjubileum den 26 september.

Vid jubileumsfesten deltog 74 medlemmar plus gäster, vilka fyllde Fluxens matsal. Där presenterade Gun Jonsson, Gerd Ohman och Tord Holmbom en festskrift med anledning av föreningens tio första år. Dessutom informerade Piteå forskarförening om sin slututgåva av "Porträtt i Norr".

Vidare så har föreningen deltagit med aktiviteter under Aldreveckan i Älvsbyn och Släktforskarlagarna i Umeå, där man med fyra andra föreningar från länet delade en monter. Vidare så har kursverksamhet och andra aktiviteter som t ex gravstensinventering fortsatt med sitt arbete och Byabladet har tack vare Gun Jonsson utkommit med fyra nummer under året. Föreningens forskarhörn på Älvsbyns bibliotek har också varit välbesökt och bibliotekets personal som vanligt tillmötesgående.

Tyvärr hade föreningens ordförande Carin Blom och vice ordförande Åke Engman aviserat sin avgång, samt så även suppleanterna Gun Jonsson och Håkan Nygren. Eftersom posten som ordförande inte blev återbesatt så uppdrogs åt styrelsen att försöka få fram ett förslag på ny ordförande att väljas på kommande medlemsmöte.

Efter konstituering erhöll styrelsen följande utseende: sekreterare Inger Torgersson, kassör Catharina Berggren, ledamöter Roland Sundberg, Monika Jonsson och Anders Sandström, suppleanter Thomas Granström, Börje Isaksson, Berit Ljuslinder, Kerstin Strömgren och Elsie Fastesson.

Efter företagna val berättade kusinerna Britt Norman och Elisabeth Singh Nilsson om sin farfars far Johan Nilsson, grundaren av släktens bageriverksamhet i Älvsbyn, och hans ättlingar. Deras verksamhet utmynnade sedan i företagen Konrads och Polarbröd. Säg de norrbottningar som inte har hört talas om Konradslimpa och Renklämma.

Slutligen avtackades avgående ordförande Carin Blom och övriga tre ur styrelsen med blommor och presenter. Medlemmarna tackar för väl utfört arbete.

Årsmötets sekr. Anders Sandström och ordf. Ivan Åkerlund

Artikel skriven och inskickad av Sekr. Anders Sandström.

Avg. ordf. Carin avtackas av Catharina

De fyra avgående: Gun, Åke, Carin och Håkan.

Åke avtackas av Catharina, Inger och Ann-sofie

Fotograf samtliga bilder: Roland Sundberg

DNA i släktforskningen

Hör Du till någon av dem som missade Peter Sjölund's föreläsning om DNA i släktforskning på Fluxen den 27 februari? Både vid släktforskardagarna i Nyköping 2015 och Umeå 2016 deltog Peter med sina uppskattade föredrag. De föreläsningarna finns att lyssna till på Internet, <https://urskola.se/>. Om Du på den hemsidan söker på Peter Sjölund, så hittar Du bägge föreläsningarna där.

Om man är intresserad av historia och DNA-forskning kan man läsa den intressanta boken ”Svenskarna och deras fäder – de senaste 11000 åren”, som Peter skrivit tillsammans med Karin Bojs. Nättidningen Svensk Historia hade en omröstning om ”Årets bok om Svensk Historia 2016” och den här boken fick överlägset flest röster och hamnade på första plats.

Peter har ju också skrivit Släktforskarförbundets handbok ”Släktforska med DNA”. Den har varit slutsåld men finns nu åter att beställa från Bokhandeln på Nättidningen Rötter, <https://www.rotterbokhandeln.se/>. Handboken finns även för utlåning i forskarhörnan på biblioteket.

Jag har nu fått mitt testresultat som jag kan se på min sida på <https://www.familyreedna.com/> genom att logga in med mitt kitnummer och lösenord. Nu gäller det att kunna förstå och tolka resultatet, det blir en utmaning! Men spännande!

Det var en slump att jag fick reda på att testet var klart! Jag hade inte fått något mail från FamilyTreeDna innan, varken efter det jag beställt och betalat testet eller när det hade kommit fram till USA. Jag trodde att brevet med mina provrör hade kommit bort i postgången! Döm om min förvåning när jag får ett mail från en kvinna i Piteå, som skriver, att hennes man har fått mig som en Family Finder-träff på sin sida på <https://www.familyreedna.com/> och funderar på släktskapet! Med anledning av det här mailet förstod jag ju att mitt e-postkonto inte fungerade som det skulle och ringde felanmälan. Jag är ansluten till Älvsbyns Stadsnät, som det nu heter, och där hade de här mailen från FamilyTreeDna blockerats och stoppats av något säkerhetsskäl! Felet var snabbt avhjälpt och jag kunde beställa ett nytt lösenord och komma in på min sida i programmet!

Den här Family Finder-träffen i Piteå kunde jag nu genom min egen släktforskning ganska snabbt fastställa släktskapet med. Jag är släkt i 3:e led med hans pappa. Jag har inte följt upp just den grenen i mitt släktträd, men ska nu komplettera min släktforskning med nya uppgifter. Då kommer kyrkböckerna till användning. DNA-forskningen ersätter ju inte den traditionella släktforskningen, pappersforskningen, utan skall ses som ett komplement. Men får Du träffa genom DNA-forskningen kan Du vara säker på att det finns ett släktskap, men det kan ligga långt tillbaka i tiden!

Gerd Öhman.

Släktforska med DNA

Släktforska med DNA

ISBN: 9789188341006
Författare: Peter Sjölund
Förlag: Sveriges Släktforskarförbund
Antal sidor: 127

Artnr: 204010

Medlemspris: 230 KR

Pris: 265 KR

*Bild på boken
Kopia från rötters bokhandel.*

Kopia från Norrbottens Allehanda den 23 oktober 1923

Älvsby socken — Norrbottens pärla.

Älvsby sockens vidsträckta område, 18,15 kv.-mil, är till större delen synnerligen intagande naturskönt. De kort sagt otaliga bergen tävla med varandra i vackra former och erbjuda storslagna och vackra vyer. Från det högsta av dem, Hvitberget, nära 600 m., ser man ett ändlöst hav av skogar, den högt belägna kyrkan i Edefors, och sannolikt under en veckas tid midnattssolen. I Hvitbäcken vid bergets fot går en god landsväg, på vilken man snart kommer till ett annat högt berg Fällforsberget, 430 m. högt, varifrån man ser större delen av Älvsby socken, som härifrån liknar ett hav med stelnade jättevågor. De berg, som kransa kyrkoby, erbjuda förtjusande vyer. På ett av dem Rackberget ser man 30 m. nedanför toppen och 40 m. över havet den äldsta havsstranden. Från Stockundsberget, som når en höjd av 380 m. synes en del av Bottenhavet vid Ersnäs. Den vackert byggda kyrkoby med sin tilltalande kyrka är sällsynt rik på vackra platser och omväxlande naturscenerier. Icke att förglömma är den vackra Piteälven, som går i en vacker båge omkring kyrkoby för att sedan åter intaga sin huvudriktning mot öster. Fortsätter man så landsvägen mot Piteå, måste man beundra Källsbergets kilometerlånga nästan lodräta över vägen hängande bergvägg. Resande utefter stambanan fästa sig vid utsikten över Korsträsk med dess sjö och bygd och bergshöjder. Tillika ter sig för dem mot stationen sluttande nybyggda delen av kyrkoby med kyrkan, där den ligger omgiven av vacker furuskog på sluttningen av en av kyrkobyns åsar, enastående vacker.

Utsikten från militärvägen vid Heden över Korsträskdalen med dess randberg är hänförande. Än skönare är utsikten från Vistbacken över Wisträsk sjö och by och omgivande ståtliga bergssträcka. Västsocknen är med sina många sjöar och berg även i övrigt rik på vackra platser. Tager man så åter Byn (Kyrkbyn) till utgångspunkt och reser efter landsvägen längs Piteälven västerut, kommer man till den vackra Gammelmyrbacken och — vid en liten avstic-kare — till Stockfors ståtliga och vackert belägna herrgård. Längre upp möter det välbyggda Övra Tväråselet med resliga berg vid horisonten och Fällfors 5 m. höga vattenfall med dess vackra omgivning. Längre upp över-raskas man av den synnerligen anslående äldvals-bilden vid Vidsel där man gärna dröjer en stund vid den vackra vyen, och där bortom några 100 meter från färjstället en äkta ängermanländsk nipa. På höjden mitt emot den vid landsvägen skulle den s. k. norrsocknen med sina 800 invånare få en den lämpligaste och vackraste kyrkoplats. Några kilometer och landskapet vid Bredsel och Norra Storfors blir än ståtligare. Där stannar man ovillkorligen i stum beundran inför utsikten över den 50 meter höga vitskummande Storforsen, den björkomkransade breda floddalen nedanför och de berg som runt om lyfta sina hjässor mot skyn. Om man med Norrbotten menar den del av landskapet Västerbotten, som faller inom Norrbottens län, så kallas Älvsby socken med all rätt Norrbottens pärla.

L. P.

*Javisst har vi vackra vyer här runt Älvsbyn och Piteälven.???
Här till höger ett gammalt vykort.
Utsikt från Hundberget 1905.
Bildens ägare Börje Isaksson*

I blåställ och träskor.

*I blåställ och träskor han gick genom livet,
sin vardagsgrå väg--den som utstakad var.
I början av seklet han tog första klivet
och traskade vidare sen alla dar.*

*Och aldrig han drog sig för slitet och mödan,
nåt annat av livet han aldrig har sett.
Han plöjde och sådde och bärgade grödan,
och åt sen sitt bröd i sitt anletes svett.*

*Så stod det i Bibeln, och så ska det vara,
ja, det fick han lära i skolan en gång,
att plikttroget gno---ej på krafterna spara
och vara förnöjd om än världen var vrång.*

*Och Elin, hon stod vid hans sida så troget,
visst växlades vassa repliker ibland,
men idogt --likt parhästar --gick de i knoget,
förenade var de med segslitna band.*

*Men hastigt försvann alla åren och dagar,
och nu är han omhändertagen för gott.
Ja, inte för det att han knotar och klagar,
men nog ter sig livet ibland ganska grått.*

*I rummet på Hemmet han sitter och väntar,
han väntar och väntar---vet inte på vad,
kanhända att barnen på dörren hans gläntar,
det händer så sällan--men då blir han glad.*

*I ramen på byrån ler
Elin så kärligt,
hon finns nu endast på fotografi.
Nog var det i livet rätt ofta besvärligt,
men man var ej ensam --nej, då var det "vi".*

*Man delade sorgen, bekymren och slitet och
glädjen-- den lilla som då stod att få,
och visst var väl torpet rätt stenigt och litet,
men det var vår värld som vi levde då.*

*Man strävade framåt i hopp om nåt annat,
ty nog har väl livet nåt mera att ge.
Nu är man i mål--nu har kugghjulet stannat,
nu vet man, det bästa är redan passé.*

*Så nu ser med längtan han fram
mot den dagen
han själv endast finns på ett fotografi.
Och ögonen smeker de välkända dragen --
Då Elin, då blir du och jag åter "vi".*

(Alva Möllerström)

Bidrag från Birgit T. Nilsson

OBS.
*Fotot längst upp har
ingen anknytning till
personer i texten!*

Bouppteckningar som historisk källa

Inledning

En ofta inte beaktad källa vid släkt- och lokalhistorisk forskning är de bouppteckningar som i varierande grad finns bevarade i våra arkiv. Följande uppsats är ett försök att visa på hur man kan nyttja detta material och uppnå ökade kunskaper om en svunnen tid. Jag har fastnat för en begränsad bygd under en begränsad tidsperiod, nämligen älvsbybygden under åren 1780-99.

Efter det att bouppteckningar blev obligatoriska genom 1734 års lag, så börjar dylika uppträda mer frekvent. Dessförinnan kan man endast finna arvskiten och inventeringar sporadiskt bevarade, mer på en del håll och mindre på andra. Tyvärr verkar Piteå tingslags häradsrätt, till vilken även då älvsbybygden räknades, höra till den senare kategorin.

Först vid tiden då man började diskutera tillkomsten av Älvsby kapellag omkring år 1780, börjar bouppteckningar finnas bevarade i den omfattning att man kan misstänka att de omfattade huvuddelen av den vuxna befolkningen. En undersökning kan därför lämpligen ta sin början år 1780 och avslutas vid sekelskiftet, d v s under tiden 1780-1799. Det material man på så sätt kan få fram borde rimligen ge underlag för en bedömning av hur livet tedde sig i byarna Byn, Korsträsk, Visträsk, Muskus och Manjärv samt nybyggerna Lill-Korsträsk och Pålträsk för drygt 200 år sedan. Dessutom kan jämförelser göras med kustregionen, i det här fallet Luleå socken 1799-1800, för att se ifall det finns några fundamentala skillnader mellan kustbygd och inland eller om man så vill äldre och yngre bygd.

Materialet

En genomgång av Piteå tingslags häradsrätts bevarade bouppteckningar under perioden 1780-1799, ger vid handen att den omfattar 36 bevarade inventeringar från ovan nämnda byar och nybyggen. Motsvarande material från Luleå socken under de två åren 1799-1800 visar på hela 98 inventeringar.

Materialet fördelar sig på följande sätt avseende yrkesbenämning och hemort;

Bonde	= 18 st	Byn	= 14 st
Bondhustru	= 5	Manjärv	= 7
Inhyses	= 5	Korsträsk	= 5
Nybyggare	= 3	Visträsk	= 4
Bondhustru f d	= 2	Muskus	= 3
Bonde f d	= 1	Lill-Korsträsk	= 2
Soldat	= 1	Pålträsk	= 1
Soldathustru	= 1		

Helt naturligt domineras materialet av modernäringen och dess utövare som står för nästan 2/3-delar av bevarade inventeringar, även om förekomsten av inhyses, nybyggare och soldater visar på att bouppteckningar nu börjat omfatta även de obesuttna. Lika naturligt dominerar Byn, som var det största och sannolikt äldsta samhället med hela nio hemman eller mer än dubbelt så många bönder än övriga byar var för sig.

Undersökningen kommer att följa det allmänna upplägget av bouppteckningar vid denna tid. Där man förutom en inledande ingress, med diverse personuppgifter, behandlar fast egendom, pengar och ädelmetaller, övriga metaller, järnredskap, fiskeredskap, körredskap, boskap, kläder, husgeråd samt skogsprodukter. Dessutom medtas alltid i slutet fordringar och skulder om dylika fanns i boet.

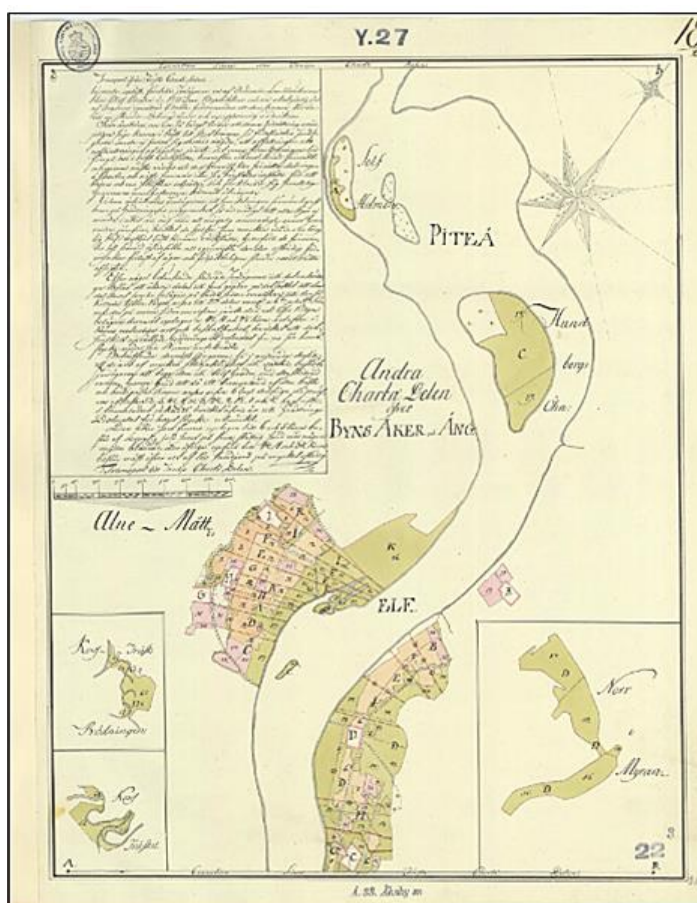
Det yttre skeendet

Innan vi börjar vår genomgång kan det dock vara på sin plats att göra en kort översiktlig genomgång av det yttre skeendet, som naturligtvis på ett eller annat sätt alltid påverkar det lokala livet, såväl då som nu.

Under 1700-talet gick Sverige från att vara en regional stormakt till att bli en av flera mindre nationer. Låt vara med stormaktsambitioner som ledde till ytterligare tre krig utöver Stora nordiska kriget 1700-21. Det senaste av dessa krig igångsattes av Gustav III mot Ryssland under åren 1788-90. Det berörde även byarna uppefter Pite älvdal eftersom soldaterna från bygden år 1788 fick utmarschera med regementet för utskoppning från Ratan till Helsingfors och krigsskådeplatsen i Finland. Först efter två års frånvaro fick de överlevande återvända till hembygden. Helt säkert hade de mycket att berätta och kanske hade de rentav fått skåda teaterkungen Gustav III i all sin glans. En händelse som också måste ha nått den avlägsna bygden uppefter Pite älvdal och upprört folket, som vanligtvis var mycket kungatrogna, var mordet på kungen år 1792. Dessutom upplevde man under perioden 1780-99 många år med svag årsväxt, bl a till följd av vulkanutbrott på Island år 1783.

Under perioden genomfördes även storskifte av byarna Korsträsk och Muskus 1793 respektive 1795. Dessförinnan hade Manjärv storskiftats så tidigt som 1766, vilket för övrigt resulterade i en serie mycket vackra kartor, Byn 1771 och Vistträsk 1773. Avvittringen, d v s den process som separerade byarnas mark från statens, genomfördes under andra hälften av 1790-talet och fastställdes år 1800. Hur man såg på den processen vet vi inte, men kanske nickade någon förnumstigt när man konstaterade att förrättningsmannen Arvid Steinvall avled på senhösten samma år.

Andra nyheter som helt visst fick genomslag på lokal nivå vid denna tid var 1776 års myntreform, då man övergick från räkning med daler kopparmynt och silvermynt till riksdaler silvermynt. Den nya riksdalern delades i 48 skillingar och skillingen i 12 runstycken.

Kopia från Historiska kartor, Lantmäteristyrelsens arkiv:
Storskifte på åker 1798. Älvsbyn

Slutligen kan vi inte undgå beslutet om bildandet av Älvsby kapellförsamling genom kunglig majestäts beslut den 29 okt 1781. Det skulle dock dröja nästan trettio år, eller en hel generation, innan kyrka uppfördes i kapellet, vilket skedde år 1809.

Fast egendom

Den fasta egendomen bestod huvudsakligen av s k skattehemman, d v s hemman i privat ägo, för vilka innehavaren betalade skatt. Kronohemman ägdes av staten och brukaren, som vanligen kallades kronohemmansåbo, betalade ett arrende för dessa. De kunde dock med tiden skatteköpas och bli enskild egendom. Kronohemman upptogs ej till värdering eftersom staten var ägare. Nybyggen som innehades på ett bestämt antal frihetsår innan de skattlades upptogs som regel till värdering.

Till värdering upptogs också gårdens alla hus inklusive eventuella ”kyrkobyhus” i Öjebyn, samt andelar i såg- och mjölkvarnar. Tyvärr finner vi endast en detaljerad förteckning bland det bevarade materialet och det är efter Anders Olofsson Lindberg på Byn nr 1. Följande byggnader ingick i förteckningen;

- gård bestående av en gammal byggnad indelt i två stugor, förstuga och kammare med spis i alla rum (d v s en s k parstuga).
- gammalt vedhus med nävertak.
- välvd källare utan bod.
- gammalt fähus med spis och nävertak.
- nytt sommarfähus med tak av bakved.
- nytt stall med lider och foderboda, stalltak av näver och övriga tak av bakved.
- foderlada med nytt nävertak.
- badstuga med ugn i gott stånd.
- avträde (utedass) med gott nävertak.
- gammal foderlada med nävertak.
- 1/3-del i båthus vid Sikforsen, med dörr och lås samt tak av bakved.

Det enda som saknas för en komplett fyrkantsbyggd gårdsanläggning är en s k portbyggnad. Dyliga anläggningar var i bruk i norra Sverige under såväl 1600- som större delen av 1700-talet, men hade börjat upplösas vid den här tiden genom att man flyttade bort just portbyggnaden vid hemmansklyvningar. Den fick då ofta fylla uppgiften som första mangårdsbyggnad på en utklyvning av stamhemmanet. En kontroll av storskifteskartorna ger dock vid handen att ingen av gårdarna i Byn, Korsträsk, Visträsk, Muskus eller Manjärv bestod av en fyrkantsbyggd anläggning. Man kan således fråga sig om så någonsin varit fallet?

Pengar och ädla metaller

Pengar återfinns i 6 av 36 hushåll, d v s i 17 procent av fallen, och är således mindre vanligt förekommande än i Lulebygden vid motsvarande tid, där de förekommer i ungefär vart fjärde hushåll. Detta gäller i än högre grad vad avser guld- och silverföremål, som i älvsbybyarna återfinns i 19 respektive 55 procent av fallen. Motsvarande siffror för Lulebygden är 35 respektive 75 procent. Således en markant skillnad mellan kustbygd och inland. Vad gäller guldet så förekommer det enbart i form av ringar, medan silvret fanns i form av ett mer varierat utbud. Följande föremål finns noterade i älvsbybygden;

1. Bägare = 40 st
2. Skedar = 23
3. Tumlare = 4
4. Ringar = 4
5. Pokal = 1
6. Dosa = 1

Äldre silversked av 1600-talstyp.

Föremål som bägare, skedar, ringar och dosor förtjänar ingen vidare beskrivning, men tumlare och pokaler förtjänar en lite mer ingående beskrivning. Tumlaren var helt enkelt en liten brännvinskopp med rund botten, som ibland hade fotring och ibland inte. Den användes naturligtvis vid brännvinsdrickande, medan pokalen med en vikt på 20 lod (drygt $\frac{1}{4}$ kg) eller mer, var ett markant statusföremål. Endast hos Pål Persson i Visträsk finner vi en dylik praktpjäs, som dock uppgavs var illa medfaren. Han hade för övrigt också två små bägare om $4\frac{1}{2}$ resp $3\frac{1}{2}$ lod, samt två matskedar om 3 lod vardera. Dessutom var han innehavare av hela 68 riksdaler 24 skilling i specie- och bancosedlar, vilket mer än väl uppgick till hela hemmanets värde om 50 riksdaler. Således ett för älvbybygden välbärgat bo!

Supkopp i silver med anor från tidigt 1800-tal.

Koppar, mässing och tenn

Av dylika metaller finner vi som regel minst ett par kittlar av koppar i varje hushåll och ofta ännu en i kyrkstugan. Mässing förekommer mest i form av ljusstakar eller ljusplåtar och kanske i någon stängtjuka, tillverkad i vad som kallades malm. Tenn däremot finns mest i form av enstaka fat och tallrikar, stop och ljusstakar. Det mest anmärkningsvärda med dessa metaller är förmodligen förekomsten av brännvinspannor i koppar, vilka finns till ett antal av 9 st i 36 hushåll, d v s i vart fjärde hem. Ofta var de samägda av flera bönder, vilket gör statistiken något osäker, men vi kan nog utgå från att det fanns ett par pannor i varje by, för brännvinet ansågs som ett nödvändigt livselixir vid denna tid. Husbehovsbränningen var visserligen förbjuden av Gustav III under åren 1772-87, men det var ett mycket impopulärt beslut som kungen tvingades upphäva. Först år 1860 förbjöds åter all s k hembränning!

Noterbar är också den totala avsaknaden av kaffepannor, vilka vid denna tid börjar uppträda i större antal i kustbygden. Tydligen hade ännu ej kaffedrickandet nått vår avlägsna bygd.

Mindre brännvinstunna i trä med tre olika rum.

Järnredskap

Under rubriken järnredskap finns föremål som liar, skäror, yxor, hyvlar och allt annat som hörde bondelivet till. Vi finner även jaktredskap som lodbössor och slagjärn, men dessa avhandlas här tillsammans med fiskeredskapen. De högst värderade järnföremålen var som regel någon stor järngryta om 24 eller 36 kannrum (1 kanna = 2,6 liter), som förmodligen var inmurad i ladugården och där man kunde värma vatten för bad eller tillreda mat för djuren.

Ljuster och lysjärn fanns i princip i varje hem, men föremål som rånjärn och våffeljärn var mer ovanliga och vanligtvis samägda av två hushåll. Sannolikt kunde bysmeden framställa de förstnämnda redskapen, medan de sistnämnda fodrade en mer avancerad framställning på något bruk och därmed var dyrare köpevaror.

Jakt- och fiskeredskap

Att jakt och fiske var mycket viktiga binärningar i älvsbybygden förstår vi av det bevarade materialet. Slagjärn förekommer i vart fjärde hushåll och olika typer av skjutvapen i häften av alla hushåll. De sistnämnda fördelades på följande typer;

1. Lodbössor	= 26 st	4. Räftebössor	= 2
2. Karbiner	= 4	5. Bösspipa	= 1
3. Musköter	= 3	6. Stålbåge	= 1

Mest anmärkningsvärd är förekomsten av en stålbåge (armborst) hos Daniel Jonsson i Manjärv. Den typen av jaktvapen användes förr av allmogen i Sverige för småviltjakt och var vanlig i de norra delarna av landet fram till mitten av 1700-talet, men kom sedan ur bruk. I övrigt kan noteras att lodbössorna sannolikt var räfflade, medan musköterna var slätborrade. Karbinerna var kortare och användes ibland uppgillrade för storviltjakt på björn.

Bland fiskeredskap finner vi förutom ljuster och lysjärn även en stor mängd sk gädd- och siklagner, samt ett stort antal båtar av olika typer. Dessa fanns till en total av 76 st fördelade på 22 av 36 hushåll, dvs i 61 procent av fallen. Den mest vanliga typen benämns helt enkelt lagenbåt eller endast båt. Mest intressant är kanske den kyrkbåt och de fem skötbåtar med mast, segel och tåg som var stationerade vid Byn och nedanför Sikforsen. Samtliga var samägda och användes sannolikt som kyrkbåtar. Vi vet också att man i åtminstone ett fall hade ett samägt båthus vid Sikforsen.

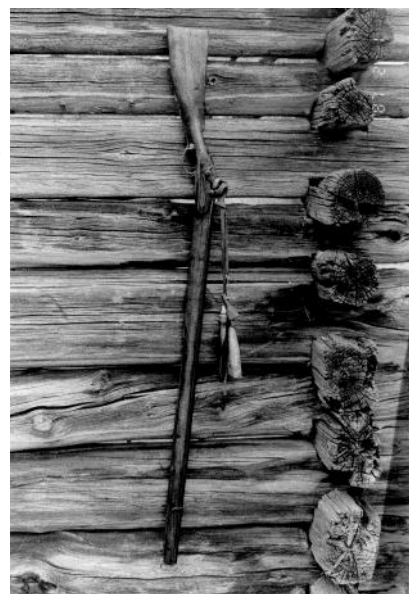
Ett exempel på hur många båtar en bonde kunde inneha får vi när Adam Samuelsson i Manjärv lät förgånga sig hos sonen Samuel Adamsson, som övertagit hemmanet, och delade upp den övriga egendomen mellan de sex barnen;

- en notbåt i hemträsket.
- en ny notbåt i Åträsket.
- en lagenbåt nedanför Fällforsen.
- en mindre dito nedanför Fällforsen.
- en mindre dito ovanför Fällforsen.
- tre urgamla dito i hemträsket.

Motsvarande siffror för lulebygden visar på en ca 30-procentig förekomst av såväl jakt- som fiskeredskap i form av båtar. Således verkar dessa binärningar vara nästan dubbelt så viktiga i älvsbybygden.

Körredskap

Under rubriken körredskap finner man vanligtvis hästdragna redskap i olika former som alar, billar, harvar och vältar. Endast hos bonden Lars Johansson på byn nr 4 finner vi år 1794 en antydning till kärror i form av ett par järnskodda kärrhjul samt ett par ”klubbkjärrhjul”. Vagnar med två axlar och fyra hjul hör 1800-talet till. Annars är det mest vinterkördon som karmsläddar och långsläddar med skindor som står upptecknade. Hos Anders Svensson på Korsträsk nr 2 finns dessutom en gammal renackja.

Jaktvapen från 1800-talet.

Förekomsten av kärror är mycket vanligare i kustbyarna i Luleå socken, där vi finner hela 19 sådana under åren 1799-1800. Sannolikt har det att göra med förekomsten av vägar och gästgiverier som låg vid dessa. I detta fall främst kustvägen, den s k Norrstigen, där gästgivargårdar med skjutshåll låg på några mils avstånd.

Boskap

De djur som förekommer i större eller mindre omfattning i materialet är häst, nötkreatur, får och getter samt enstaka svin. Medeltalet kor per hushåll ligger på låga 4,4 kor/hushåll om man tar hänsyn till samtliga inventeringar. Ifall man bara tar med de hushåll där ägaren anges som bonde/bondhustru eller nybyggare/nybyggarhustru, så stiger medeltalet till 6,0 kor/hushåll. Även om vi på så vis kommer verkligheten närmare, så är även detta endast en del av sanningen eftersom också personer utan formellt jordinnehav kunde ha lite djur. Så var t ex soldaten Anders Kanon på Byn ägare till 3 kor och 2 får år 1799. Låt oss därför helt kort konstatera att nötkreatursinnehavet kunde variera från 0 till 10 kor samt ett antal kvigor och kalvar.

Hos kronohemmansåbon Anders Andersson i Korsträsk finner vi också 1 oxren, 2 vajor, 3 fjolårskalvar och 5 sommarkalvar. Fordringar hos både ståndspersoner vid kusten och hos åtskilliga samer i lappmarken antyder att denne man sysslat med någon form av handel och köpenskap. Liknande arrangemang finner man vid denna tid även hos en bonde i byn Harads uppefter Luleälven.

Kläder

Förekomsten av kläder skiljer sig inte så mycket från kustlandet, möjligen var där variationen av gångkläder något större. Som exempel på en bondes garderob i älvsbybygden kan vi ta upp en del av de kläder som fanns hos nyss nämnde Anders Svensson i Korsträsk;

- en lång fårskinnspäls med vadmalsöverdrag.
- en grå vadmals ”sourtout”.
- två vadmalsjackor och en lång vadmalströja.
- två renskinnsuddar (pälsar).
- en kort fårskinnspäls.

Vad gäller den kvinnliga klädedräkten kan vi nämna en del av Sara Johansdotters i Muskus efterlämnade klädesplagg. Där finner vi bl a;

- en blå stoppad vadmalströja.
- en röd gammal ”sticketröja”.
- en blå- och vitrandig ylletygskjortel.
- ett randigt ylletygslivstykke.
- ett randigt linneförkläde.

Sängkläderna bestod ofta av långullfällar, med beslag i rött eller blått vadmal, vilka åsätts ett relativt högt värde. Andra föremål är s k räckbolster och fjäderfyllda kuddar samt gamla renskinns. På huvudet hos kronohemmansåbon Anders Andersson finner vi en s k hillerskinns-mössa med röd kulle samt en röd filtmössa och en gammal hatt.

Husgeråd och diverse

Bland husgerådspersedlarna förväntar man sig finna bord, bänkar och sängar, men dylika saknas helt i materialet. Det kan inte betyda annat än att dessa föremål sannolikt räknades till husets fasta inredning och därmed värderades med den fasta egendomen. Endast i något enstaka fall finner vi målade karmstolar och skåp med lås och gångjärn. Märkligt nog finner vi ett bokskåp och två andra skåp efter soldaten Anders Kanon på Byn.

Annars verkar det enskilt vanligaste och därtill mest värdefulla husgerådet vara ett golvur, eller ett skåpvisarverk, med fodral. Dessa förekommer i hela 17 av 36 inventeringar, varav ett märkligt nog i en fiskestuga vid Fällforsen, eller i 44 procent av alla hushåll. Andra relativt högt värderade föremål verkar vara de skåpdahlaslipstenarna eller i de fall enstaka handkvarnar förekommer. Märkligt nog förekommer även porslinstallrikar till ett relativt lågt värde och så även glasbuteljer, vilka naturligtvis var handblåsta. Inte helt ovanliga är också brännvinskaggar, i ett eller flera rum, tillverkade av granträ. Uppräkningen brukar avslutas med ”kopp och kar, byttor, flaskor, tråg, tjärnor, ämbar, såar och bakudon”, allt i trä. Dessa åsattes vanligtvis ett mindre värde.

Nyheter som glasögon och speglar, vilka vid denna tid förekommer i kustlandet, saknas helt i detta material. Vidare verkar förekomsten av målade möbler vara vanligare vid kusten. Förekomsten av böcker, som ibland har en egen rubrik, men ibland räknas in bland gårdens husgeråd, är även den mindre vanligt förekommande i inlandet än vid kusten. De utgörs dessutom uteslutande av Bibel, psalmböcker och annan religiös uppbyggelselitteratur.

Skogsprodukter

Olika skogsprodukter som sågstockar, enkla och dubbla bräder, tjära och tjärvirke samt näver är produkter som vi vanligtvis inte finner i jämförande materialet från Luleå socken. Det är möjligt att skogen i kustbygden var i stort sett uthuggen vid denna tid. Bevarade rapporter tyder på detta. I älvsbygdens bouppteckningar finner vi följande poster trävaror, fördelat på 15 av 36 inventeringar, dvs i nästan hälften av alla hushåll;

1. Bräder av olika typer	= 9 702 st
2. Stockar vid såg eller i skogen	= 970 st
3. Tjärvirke	= 138 lass
4. Tjära	= 64 tunnor
5. Näver	= 6 ½ mesar

Äldre hyvlar av 1700-talsmodell

Tyvärr lämnar oss materialet nästan helt i ovisshet om var sågarna var belägna. Endast i ett fall, nämligen i inventeringen efter Anders Olofsson Lindberg på Byn nr 1, får vi kunskap om detta. Där talas det nämligen om 1/3-del i en grovbladig sågkvarn i Mjödvatubäcken och en andel efter skatt i den nya sågen i Kvarnbäcken.

Fordringar och skulder

I bouppteckningar finns såväl fordringar som skulder upptagna, mestadels de senare. Endast i ett fall uppgår de förstnämnda till betydande belopp, eller 144 riksdaler 43 skilling banco, vilket var vad kronohemmansåbon Anders Andersson i Korsträsk hade att fordra av följande personer;

- Tullnär Joseph Öhman enl reverser 1770, 1777 och 1788.
- Magister Olof Westman.
- Fiskaren i Piteå stad.
- Styrman Erik Klumb.
- Handelsman Per Bohlin.
- Besökaren Jon Marklund.
- Soldaten Johan Stenman.
- Östen Östensson i Korsträsk för änkans bröllop, bröllopsgåva och arv.
- Olof Nilsson i Manjärv.
- Östen Östensson.

Dessutom fanns osäkra fordringar hos åtskilliga ”lappar i Lappmarken”, som för tillfället inte kunde namnges, men uppgavs av sterbhuset uppgå till 20 riksdaler 29 skilling 4 runstycken.

Vad gäller skulder så fanns sådana i nästan varje bo, ofta till någon handelsborgare i Piteå, till syskon som hade inestående arv eller till rotens soldat som hade lön och lega att fordra. Dessutom tillkom alltid bouppteckningskostnaden och de fattigas andel, som var 1/8-dels procent av boets värde. Den enskilt största posten var dock vanligtvis skulden till handelsborgaren, den s k borgargälden, som man gjorde affärer med. Borgargälden var en företeelse med gamla rötter i bygden och innebar i korthet att borgaren förskotterade skatt och nödvändiga varor åt bonden, som sedan betalade med sina lantmannaprodukter. Dylika torde ha varit fisk, hudar, skinn, smör och tjära samt sågade träprodukter. Det säger sig självt att ett dylikt förhållande lätt kunde få slagsida om bonden hade ett eller flera dåliga år, då ackumulerades skulden och det kunde sluta med att borgaren tog bondens hemman i pant. De borgare som verkar ha varit mest aktiva i älvsbybygden tillhörde släkten Degerman, vilka främst var representerade av borgmästaren Olof Degerman samt råd- och handelsmännen Johan och Samuel Degerman. Andra borgare med intressen i denna bygd var rådmän Häggmans änka Anna samt handelsmännen Anders Bohlin och Samuel Strandberg. Samtliga dessa hade utestående fordringar hos många av bygdens bönder. Med andra ord så verkar borgargälden fortfarande vara en realitet i denna bygd, till skillnad mot förehållandena i Luleå socken, där denna typ av skuldsättning nästan helt hade upphört vid denna tid.

Den största skulden finner vi hos bonden Elias Johansson på Byn nr 3, vilken uppgick till 213 riksdaler 5 skilling och därmed överstiger boets totala tillgångar på 195 riksdaler 43 skilling 8 runstycken. Störste kreditgivare var änkefru Anna Häggman i Piteå med hela 105 riksdaler, varav vi kan dra slutsatsen Häggmans var Elias handelsborgare. Det fanns dock många andra kreditgivare, som t ex flera ur släkten Degerman samt handelsmannen Nils Fabricius, rektor Jakob Eurenus, skepparen Johan Markström samt gästgivarna Nils Månsson i Rosvik och Per Olof Olofsson i Porsnäs. Vi finner även ett antal mindre fordringsägare som drängen Nils Jonsson på Byn och fadern Johan Johansson, som hade förgånga och utlånade pengar att fordra hos sonen.

Konkursen var således ett faktum då skulderna översteg tillgångarna. Låt oss bara hoppas att änkan Margareta Östensdotter och hennes sju omyndiga barn fick fortsatt kredit och kunde bo kvar på gården samt driva jordbruket vidare!

Sammanfattning

Sammanfattningsvis finner vi skillnader mellan älvsbybygden och de gamla byarna vid kusten på ett antal punkter.

I de gamla kustbyarna finns såväl pengar som guld och silver ackumulerade på ett sätt som inte återfinns i älvsbybyarna. Det är helt enkelt en fattigare bygd som vi möter i inlandet. Samtidigt är det en ålderdomligare bygd där jakt och fiske fortfarande är viktiga binäringar. Båtar är mycket vanliga och de används både till fiske och samfärdsel på älven. Det senare en nödvändighet eftersom vägar saknades, vilket förklarar frånvaron av kärror.

Även husens möblemang förefaller enklare än i kustbygden, där målade möbler börjar bli vanliga, och av böcker finner vi endast religiösa böcker som Bibel, psalmbok och postillor. Däremot finner vi skogsprodukter till ett betydligt större antal i älvsbybygden. Möjligen därför att kustbygden vid denna tid utarmats på sågtimmer. En annan sak som fortfarande kvarlever i byarna uppefter älven är den sk Borgargälden, vilken vid denna tid i princip helt var borta i kustbyarna.

Således framstår älvsbybygden som ett lite fattigare, förmodligen yngre område, med mer ålderdomliga drag än den äldre kustbygden!

Källor:

Piteå tingslags häradsrätt bouppteckningar 1780-1799.
Luleå tingslags häradsrätt bouppteckningar 1799-1800.

Anders Sandström

Gammal trebent järngryta, den typ som nog fanns i något av hemmen där bouppteckningarna upprättades.

*Kopior från Älvsbybygdens Annonnsblad
torsdag den 14 januari 1988*

**älvsbybygdens
annonsblad**

GRUPPREKLAM
TILL HUSHÅLL

Nummer 1 Torsdagen den 14 januari 1988 Årgång 23

EN SKADAD VINDRUTA
ÄR EN FARLIG VINDRUTA
Tala med din glasmästare
EDINS GLAS
HANTVERKSHUSET
ÄLVSBYN — Telefon 102 57

10
års **JUBILEUM**
Det firar vi med en **BRÅK-REA**

Tyger - Gardiner
Garn - Handarbeten
Barn - Dam - Herrkläder
Skärp - Bijouterier

30 %

50 %
runda stället 1

60 %
runda stället 2

30 - 50 %
Täckbyxor och Jackor
Bävernlyonoveraller
Barn- och Dammössor - Halsdukar

1 trappa ned BYXOR ½-priset
Hjärtligt välkomna

Berits Textilshop
VIDSEL • Telefon 0929-303 38

MILJÖSTUDIER

Vi startar cirklar med grundboken VÅR MILJÖ och tilläggsma-
terial "Förslag till miljöskyddsprogram för Älvsbyns kommun".
30 studietimmar — ingen deltagaravgift.

ABF Anmälan och förfrågningar
ABF ÄLVSBYN Telefon 0929-135 70

NYA NINAS SALONG
1-års jubilerar

Det firar vi med:

KLIPPNING Ord.pris 110:- **80:-**
TONING Ord.pris 80:- **40:-**
(gäller 15/1 — 31/1)

KERASTASE
25 % rabatt
på Kerastase Satinschampo
och Protein Balsam

L'ORÉAL K Säljes enbart hos
Kerastase-franchiser

Exempel på extrapriser:

FÖN
Babyliss Flash ord.pris 139:- **119:-**
VARMLUFTSBORSTE
Babyliss Flash ord.pris 149:- **129:-**
SCHAMPO
Lifetex 600 ml ord.pris 49:- **29:-**
WELLA HIGH HAIR SKUM
300 ml ord.pris 80:- **55:-**

X-priserna gäller så långt lagret räcker

Vi bjuder på kaffe och fika + små överraskningar
DAMER — BARN — HERRAR
VÄLKOMNA!

Öppet: Måndag-fredag kl. 9-18
TIDSBESTÄLLNING — Drop in i mån av tid.

NYA NINAS SALONG
Storgatan 27 (i Förvaltningsbyggnaden)
Telefon 105 22 — Handikappvänlig lokal

STUDIECIRKLAR
om Du ännu inte anmält Dig
— GÖR DET NU —

Aktuella ämnen:
Språk — Konsthantverk —
Datadeklaration — Samhälls-
ämnen — Friskvård — Musik

Välkommen med
anmälan till
ABF Älvsbyn
Telefon 135 70

**Varmt
och skönt
för 1 kr/tim.**

Snabbvärmande, lättsköta
Corona fotogenelement kräver
ingen anslutning eller installa-
tion. Den är bärbar och tipp-
säker. Ett klokt komplement
till elvärme men också effektiv
som ensamvärmare.
Finns i två storlekar med
effekt på 2.600 W och
3.595 W.

CORONA

MOTORFIRMA
Lars Öberg
Tel. 0929 0297 — ÄLVSBYN

Nu klipper jag till igen

ÖPPETTIDER:
Tisdagar kl. 9-18. Torsdagar kl. 14-20.
TIDSBESTÄLLNING

VÄLKOMNA!

MONAS HÅRKLIPP
(Mona Dahlberg) Jägargatan 1 A. Telefon 103 96

*Annonser från ett 29 år gammalt
Annonnsblad.
Det här exemplaret är från
årgång 23.
Nu utges årgång 52.*

*Är det någon som har kvar nr 1 av
första årgången (år 1965)
Älvsbybygdens annonsblad?*

Kul höra om det finns bevarat?

Kopia av Tidningsartikel från Piteå-tidningen som Staffan Öhman gjort.

Kopiorna har Britt Norman skickat mej.

Tyvännär har vi inte årtal när artikeln var införd i PT. Men under 1981 borde artikeln varit publicerad.

Oskar Öhlund född 1868 i Småträsk, var son till Ulrik Eriksson Öhlund född 1829 och Britta Katarina Nilsdotter född 1824. Oskar var yngst i en barnaskara på nio. Mer om den familjen finns att läsa i boken "Byar i södra Älvsbyn" under avsnittet Småträsk.

Det dröjde 55 år innan Ed kom "hem"

ALVSBY (PT) 1926 packade en yngling vid namn Edvin Öhlund sin ränsel, tog farväl av sina föräldrar och syskon i Bölsmansån, för att söka lyckan i det stora landet i väster.

Det blev också hans sista handslag med fadern, kronojägaren Oskar Öhlund, modern Emma och merparten av syskonen.

Edvin Öhlund blev Ed Öhlund. Canada blev hans nya hemland, den 18-åriga ynglingen som klev på tåget i Korsträsk för 55 år sedan blev kvar för gott.

Med på Sverige-visiten är också hustrun Winnifred. Hennes träffade han 1943 och året därpå gick de till prästen. En dotter har fostrats i äktenskapet.

■ Lång tid

Nu, som 73-åring, trampar han fädernejorden på nytt. PT träffar honom hos den två år yngre brodern Alvar och hans hustru Elsy i Älvsbyn.

— Det blev en lång tid innan jag kom hem igen, säger han på knagglig svenska.

Under de många åren i Canada har mor och far lämnat jordelivet och den stora barnaskaran vid kronojägarbostället, som från början var 14, har under årens lopp halverats.

■ Sparsamma kontakter

Till en början var Ed en ganska flitig brevskrivare men sedan modern gick bort blev kontakterna sparsammare. Och frågan är om det någonsin blivit någon Sverige-resa om inte det varit för syster dotterdottern Ase.

Hon gjorde för två år sedan en resa till Canada och sökte då helt sonika igen sin avlägsne släkting.

— Du må tro att jag blev förvånad. Det besöket fick mig också att ta det här steget, som jag så många gånger drömt om, säger Ed, som för varje dag hittar nya bortglömda ord i sitt förråd.

■ Fint och vackert

— Sverige är fint och vackert. Landskapet liknar så mycket mina hemtrakter, säger Winnifred, som har skotskt påbrå men är född i den canadensiska delstaten Prince Edward Island.

Första året Ed kom till Canada var han sysselsatt i skogsarbete men redan året därpå, 1927, fick han anställning vid ett järnvägsbolag och "järnvägare" förblev han sedan fram till pensionen.

— Jag har haft arbete alltsedan jag klev i land i Canada och har på så sätt klarat mig bra, även under de svåra depressionsåren, förklarar han.

■ Äldre broder

Tidvis hade han också sällskap av den tolv år äldre brodern Algot, som emellertid återvände till hemlandet 1932 och numera gått ur tiden.

Alltsedan makarna gifte sig är de bosatta i Penticton i British Columbia, ca 40 svenska mil från Vancouver.

Mycket har naturligtvis förändrats sedan Ed lämnade landet. Det är inte mycket han känner igen. Dåtidens fattig-

Högheden 11:4.
Huset som Oskar uppförde och flyttade till.

Oskar Öhlund gift första gången 1890 med Julina Bergvall, hon var född 1863 i Nederluleå. De bodde då i Småträsk. Äktenskapet blev kort och tragiskt.

Deras första son föddes 1890, han levde bara 4 dar, deras andra barn en dotter född 1892, dog också 4 dar efter födseln. När tredje barnet en son född 1894 var två år avled Julina år 1896. Dödsorsak angivet kräfta. Sonen avled 1898, 4 år gammal, dödsorsak där lungdot. På de två första barnen ingen dödsorsak angiven.

Oskar hade köpt ett skifte av sin bror i Högheden, i början på 90-talet, där han byggt ett hus.

Oskar och Julina hade flyttat dit år 1895.

Oskars andra äktenskap ingick han 1898 med Emma Öqvist född 1874 i Tjernbacken. Hon hade en son, Algot, före äktenskapet, sin fick hon 13 barn med Oskar. De levde alla till vuxen ålder.

Sverige finns inte längre även om utlandsskulderna just nu bara växer i lavinfart.

■ Minnen till liv

Barndomshemmet i Bölsmansån finns inte längre kvar. Men markerna och vattnen runt omkring, där han och bröderna jagade och fiskade så snart tillfälle gavs, väckte förstas minnen till liv.

Ed och hans hustru har hunnit med åtskilliga besök hos syskon och släktingar runt om i bygderna och när PT hälsar på står en fisketur till Telejaur närmast på programmet.

— Allting är så fantastiskt. Tänk att få uppleva allt detta, säger han och kastar en uppskattande blick åt sin systerdotterdotter.

Det var hon som var den tänkande gnistan bakom det här besöket.

STAFFAN ÖHMAN
(text och bild)

1903 flyttade familjen till Bölsmansån till ett Kronojägar-boställe. 1933 blev flytten till Bredsel, där de tydligen bodde 1951 när Oskar avled. Emma var skriven i Älvsbyn när hon avled 1969.

Gun.

1. <u>Frits</u> Oskar f. 1901 Högheden	8. Karl <u>Alvar</u> f. 1910 Bölsmanån
2. <u>Oskar</u> Ölund f. 1868 Småträsk	9. Anders <u>Edvin</u> f. 1908 Bölsmanån
3. <u>Emma</u> Severina Öqvist
f. 1874 Tjärnbacken
vigd med Oskar Ölund 1898	10. Lars <u>Artur</u> f. 1914 Bölsmanån
4. Frans <u>Algot</u> f. 1896 Tjärnbacken,	11. <u>Alf</u> Salomon f. 1916 Bölsmanån
5. <u>Julia</u> Amanda f. 1902 Högheden	12. Bror <u>Abel</u> f. 1913 Bölsmanån
6. Emma Maria <u>Ingeborg</u>
f. 1907 Bölsmanån	13. Agda <u>Adina</u> Ölund
f. 1904 Bölsmanån
7. Albert <u>Evert</u> f. 1912 Bölsmanån	14. <u>Linda</u> Margareta Amalia
f. 1907 Bölsmanån
	15. <u>Märta</u> Cecilia f. 1905 Bölsmanån

□ Som 18-åring lämnade Edvin Öhlund Sverige. Nu, 55 år senare, är han för första gången "hemma" igen. Här med systerdotterdottern Åse i knä't. Bredvid maken Winnifred och bakom henne Eds yngre broder Alvar och hans hustru Elsy.

Utbyggnaden av Bölsmanån

AV BÖRJE ÖHMAN

Det har alltid rått mystik och spänning omkring namnet Bölsmanån. Från tidigt 1800-tal fångades musslor i detta vatten, för att ur dessa utvinna pärlor. Än idag finner man personer som kan berätta om skimrande vackra pärlor som kunde ge ett tillskott i kassan. Det sägs att de från Bölsmanån genomgående var större och vackrare än de från Pärlälven. Personligen besökte jag detta vattendrag sommaren 1984, för att utröna om musselbeståndet fortfarande existerade. Efter ett drygt letande fann jag så en mussla. Någon pärla inrymdes inte däri.

Främst har dock detta vattendrag spelat en viktig roll som flottled. Än är i sig själv inte flottbar, utan endast i så måtto att här har funnits en timmerränna, byggd omkring år 1890.

År 1883, cirka tre år efter det att Storforsens huvudfåra ändrats för att kunna göra Piteälven flottbar, väckte Kungliga Domänstyrelsen frågan om upplåtande av Bölsmanån till allmän flottled från Stenträsket

ned till Pite älv. Skogsinspektören och riddaren F W Berg med två biträden verkställde den syn som erfordrades samt meddelade att en spardamm i så fall måste byggas å hemmanet Storfors-Åträsk.

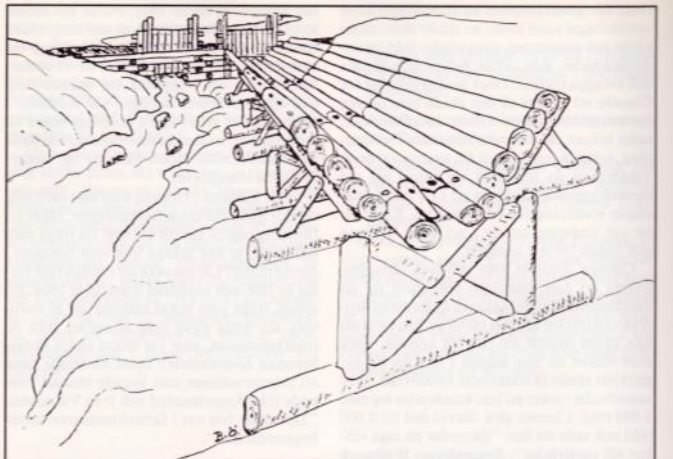
Den 11 juni 1884 höll Piteå häradsrätt syn på stället för att ge sitt utlåtande "samt kallade alla de vilkas rätt kan vara av frågan beroende, att de vid synen tillstädeskomma och talan föra". Förutom en rad andra storheter infann sig länsmannen J O Nyström, vilken kunde uppvisa Kungl Majt:s Befallningshävandes förordnande, "att vid synen iakttaga och bevaka de allmännas rätt", handlanden A R Clausén från Öjebyn, krononybyggaren Anders Eriksson i Holmsel, hemmansåborna Johan Ulrik Lundgren i Åträsk och Carl Olof Hedman i Bölsmanån. Clausén kunde uppvisa ett arrendekontrakt som visade att ägarna av skattehemmanet 21/64 mantal Storfors-Åträsk upplät och utarrenderade till honom rätten att när han så önskade få uppföra en spardamm vid Bölsmanåns utlopp från Åträ-

136

*Kopior från boken:
"Nybyggarna runt Storforsen"*

Resterna av timmerrännan i Pansikån.

Dambyggnader och timmerrännor av liknande typ fanns i Bölsmanån på 1880-talet.

Bilderna finns i större skala i nämnda bok på sidan 138.

Kopior från boken: "Nybyggarna runt Storforsen"

sket, för underlättande av flottningen efter vattendraget samt under en tid av 20 år under våren och sommaren, utan hinder från de under-tecknades sida, efter behov uppdämma och avtappa träsket. Dock med skyldighet för Clausén att ersätta all den skada som genom vattenuppdämningen kunde åstadkommas, samt årligen då dammen användes för flottning, erlægga fem kronor till ägarna vardera. Varförutan de förbehöll sig rätten att vid dammbyggnaden anlägga ett kvarnverk utan någon ersättning för dammägaren. Kontraktet var undertecknat av Carl Olof Hedman och Johan Ulrik Lundgren.

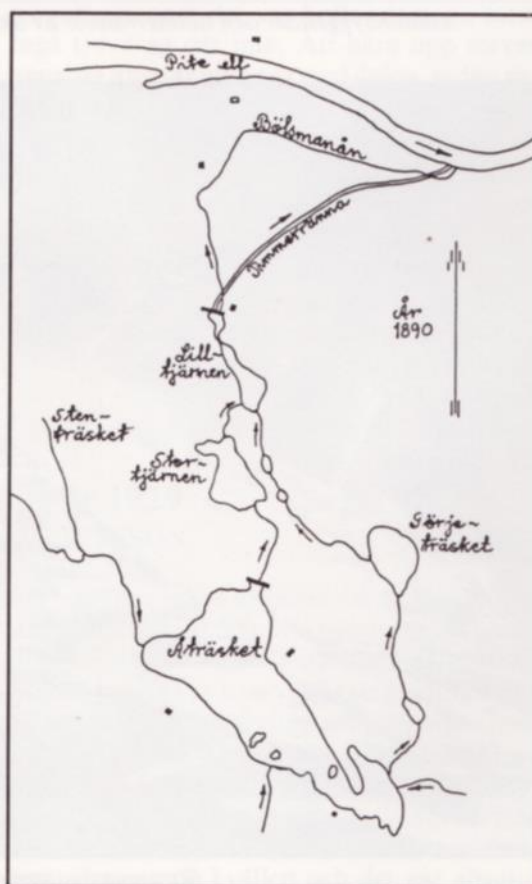
Clausén upplyste som nybliven rättsinnehavare att han muntligen förbundit sig att dammlussen skulle läggas så djupt att vattennivån i Åträsket sänktes minst en fot, samt att han gärna överlät sin rätt till kronan, dock med villkor att han årligen i fem års tid avgiftsfritt skulle få framflotta 10 000 träd. Kronombudet tyckte att han kunde nöja sig med 5 000 träd. Clausén gick därvid ned till 8 000 träd och sade att han "därunder på inga villkor vill sig sträcka". Byggmästare Wallmark föreslog efter nödiga mätningar att spardammen skulle bli 130 fot lång med en kvarnsluss till 5 fots djup och 3 fots bredd samt en större utloppssluss till 14 fots bredd och 6 fots djup under ett vattenmärke som skulle utmärkas genom "inhuggande av en horisontal linje uti en i cirka 130 fot i sydvästlig riktning från västra dammfästet belägen större jordfast sten och en och en halv fot nederom stenens översta kant" (anm 1 fot = 29,7 cm).

Lundgren och Hedman hade inte något emot förslaget, bara de vid hösttiden fick betjäna sig av dammen för ängsvattningar samt begärde de att tiden för dammluckans öppnande måste fastställas till den 12 juni. Kronombudet däremot ansåg att den 24 juni var ett lämpligare datum. Detta senare förslag ogillade rätten som fastslog den 15 juni. Vidare ansåg kronombudet att även i Bölsmanåtjärnen, belägen 1/4 mil nedanför Åträsket, borde en dammanläggning byggas samt en flottrännebyggnad uppföras.

Vi vet nu att båda dammanläggningarna byggdes samt att en flottränna av gigantiska mått uppfördes med en längd av minst 2,5 km, ned till Pite älv. Georg Eriksson i Brännmark, född 1918 och uppvuxen i Holmsel, minns hur stor och mäktig flottrännan var. I hans barnår stod rännan öde men till stora delar intakt

och förblev så till år 1928. På en del ställen löpte rännan fem meter över marken, ibland endast en halv meter. Bredden längst upp var närmare tre meter, i botten cirka en meter. Rännbotten och väggarna var narade ihop och alla stockförbindningar var infälda. I kurvorna var ytterväggen åtskilligt högre än innerväggen, av den anledningen att här hade timmerstockarna sådan fart att de annars skulle ha slungats ut.

Ernst Larsson i Gransel som har varit mig till stor hjälp vid uppgiftslämningen, säger att flottning pågick här till år 1908. En fråga man ställer sig, är hur många träd som flottades i denna ränna? Låt oss säga att rännan blev färdig år 1890 och användes fram till år 1908. En annan fråga som också inställer sig är huruvida allt detta virke togs ut enbart från Åträskhemmanet, eller var också andra skogshemman leverantörer? Ernst omtalade även att timmermännen som byggde rännan kom både från Ångermanland och från Värmland. "De bodde hos oss i farstukammaren under byggnadstiden".

*Kopia från boken "Toner från förr...." bygd i förändring.
av Konrad Johansson.
Sidan 15-16*

Kvinnliga kötthämtare

I Börsmanån, beläget på södra sidan av Piteälven och någon kilometer sydost om Grundträsk, bodde en tillförordnad kronojägare som hette Öhlund med sin familj.

En gång hade han och någon av hans kolleger gjort beslag på en älg, som skjutits på olovlig tid. Här hade någon av frijägarfolket varit i farten. Köttet förvarades uppe på kallvindan som hörde till Öhlunds stuga. En dag såg familjen att två resliga kvinnor med var sin spark tänkte göra besök i stugan.

Det där såg lite märkligt ut, aldrig hade så manhaftiga kvinnfolk visat sig på dessa breddgrader. Sedan kvinnfolken klampat in i förstugan hördes de stötta och spika igen stugdörren, bege sig upp på kallvindan och utan krusiduller kasta ner det frusna köttet i förstugan.

Det där gick ändå lite för långt, tyckte Öhlund och försökte ta sig ut för att komma till tals med de här vårdslösa fruntimren.

Öhlunds hustru tyckte för sin del att det kunde få bero med allt prat om detta. Det var nog inga vanliga kvinnor i farten denna gång?

Köttet från stugan forslades bort på de medhavda träsparkarna, för att utom synhåll från Öhlunds fraktas vidare med häst och släde. Trots grundliga undersökningar i trakten, bland annat hos grundträskbröderna Magnus och Anton Larsson kunde varken köttet eller kvinnfolken spåras.

Om man söker i Ortsnamnsregistret på Bölsmanån, så får man två träffar:

Bölsmanån, öde kronojägareboställe å kronoparken S. Holmsel nr 1, Älvsby sn, Piteå och Älvsby tg, Norrb.l.

Bölsmanån å från Tjärnarna, Holmsel nr 1, Älvsby sn., Piteå och Älvsby tg, Norrb.l-

Bölsmanån, skogsrevirets blockkarta.
Namnets uppkomst obekant.

Båda uppgifterna är undertecknade av B. Nygren 1935

Oskar och Emma Öhlund

Sveriges Släktforskarförbund startar tidningsupprop

I gamla tidningar finns det mycket uppgifter som är intressanta för släkt- och bygde-forskare. Läs artikeln här bredvid och ni som har möjlighet - gå in och rösta!!

Gun.

Upprop

Släpp tidningarna loss, det är vår!

Undertecknade, släkt- och hembygdsforskare och allmänt historieintresserade, protesterar mot att Kungliga bibliotekets (KB) digitaliserade dagstidningar inte finns tillgängliga via Internet för tiden efter 1901. Dessa tidningar är en viktig del av våra gemensamma kulturella resurser. Det är orimligt att information, som en statlig myndighet har digitaliserat för att göra den tillgänglig för allmänheten, inte blir tillgänglig för alla utan bara för dem som har möjlighet att besöka myndigheten. Detta är inte bara en rättvisefråga utan också, och i högsta grad, en demokratifråga.

KB:s argument för att blockera en central informationsresurs hämtas i Lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, en lag som kom till 1960, det vill säga i en tid då man inte hade hört talas om datorer, än mindre om digital teknik, informationssamhälle eller Internet. Lagstiftningen släpar ofta efter den tekniska utvecklingen, och man tvingas då i det allmännas intresse göra avvägningar och kompromisser som det går att leva med. Detta måste gälla också för KB.

Vi menar att en digital bild av ett redan publicerat verk, till exempel en dagstidning, inte är att betrakta som en nypublicering. Den är helt enkelt ett alternativt och praktiskt sätt att förmedla information som redan genom den ursprungliga publiceringen har gjorts tillgänglig för allmänheten. Det ligger i allas intresse att inhämtandet av fakta och kunskap inte hämmas av en obsolet lagstiftning. Det viktiga i sammanhanget är att värna den verkliga upphovsrätten, den som säger att man alltid måste ange källa, författare, fotograf och så vidare, att man citerar på rätt sätt och att man inte stjälar texter och bilder.

Vi kräver att KB flyttar gränsen för att tillgängliggöra digitaliserade dagstidningar via Internet från 1901 till 2000.

Den som vill instämma i ovanstående upprop

Gå in på Rötters hemsida: <http://www.genealogi.se/> och avge din röst.